

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta laiksi Vaasan kauppakorkeakoulusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 13 päivältä toukokuuta 1980 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 54. Valiokunta on samassa yhteydessä käsitellyt sen valmisteltavaksi 12 päivänä kesäkuuta 1979 lähetetyt ed. Kaupin ym. kaksi toivomusaloitetta, nimittäin n:o 881 Vaasan yliopiston perustamisesta laajentamalla vaiheittain Vaasan kauppakorkeakoulun toimintaa sekä n:o 882 korkeimman teknisen ja kaupallisen koulutuksen kehittämisestä Vaasan kauppakorkeakoulun yhteydessä (molemmat 1979 vp.) sekä 25 päivänä maaliskuuta 1980 lähetetyn ed. Kaupin ym. toivomusaloitteen n:o 449 kääntäjäkoulutusta varten tarvittavien virkojen perustamisesta Vaasan kauppakorkeakouluun.

Asian johdosta valiokunnassa ovat olleet kuultavina opetusministeri Pär Stenbäck sekä toimistopäälliköt, korkeakouluneuvokset Arvo Jäppinen ja Seppo Kiiskinen opetusministeriöstä, oikeusministeriöstä lainsäädäntöneuvos Pekka Kilpi, Vaasan kauppakorkeakoulusta rehtori Mauri Palomäki, Helsingin yliopistosta lehtori Seija Tiisala, joka samalla edusti Korkeakoululehtorien liittoa, Åbo Akademista vararehtori Karl Qvist, Svenska Handelshögskolanista hallintojohtaja Göran Westerlund, Kouvolan kieli-instituutista instituutin johtaja Leena Lehto, korkeakouluneuvostosta pääsihteeri Matti Hosia ja sihteeri Rauno Rassi, korkeakoulujen rehtorien neuvostosta rehtori Nils Oker-Blom, Vaasan kaupungista apulaiskaupunginjohtaja Harry Svedmark sekä Vaasan kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnasta pääsihteeri Kimmo Peuranto.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Vaasan kauppakorkeakoulun tutkimus- ja opetusaloina olisi kauppa- ja taloustieteiden lisäksi myös kielitiede. Tarkoituksena on syksyllä 1980 aloittaa kotimaisten kielten kääntäjäkoulutus, jonka ensimmäisen lukuvuoden kustannuksista vastaisi Vaasan kaupunki. Näin kaup-

pakorkeakoulun toimintaa laajennettaisiin soveltavan kielitieteen alueelle ja tehtäisiin mahdolliseksi filosofian kandidaatin tutkinnon suorittaminen. Lainmuutos on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä elokuuta 1980.

Toivomusaloitteessa n:o 881 (1979 vp.) ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin Vaasan yliopiston perustamiseksi laajentamalla ja monipuolistamalla vaiheittain Vaasan kauppakorkeakoulun toimintaa.

Toivomusaloitteessa n:o 882 (1979 vp.) ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin erityisesti korkeimman teknisen ja kaupallisen koulutuksen kehittämiseksi Vaasan kauppakorkeakoulun yhteydessä.

Toivomusaloitteessa n:o 449 ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin kielenkääntäjäkoulutuksen aloittamiseen tarvittavien virkojen perustamiseksi Vaasan kauppakorkeakouluun.

Hallituksen esityksen perusteluihin viitaten sekä ottaen huomioon korkeakouluopetuksen huomattavan aloituspaikkavajauksen Vaasan läänissä valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena Vaasan kauppakorkeakoulun toiminnan laajentamista ja puoltaa lainmuutoksen hyväksymistä. Samalla valiokunta pitää tärkeänä, että korkeakouluasteen koulutuksen monipuolistamista ja laajentamista Vaasan läänissä jatketaan tehtyjen suunnitelmien pohjalta ottaen huomioon korkeakoululaitoksen alueellisesti tasapainoinen kehittäminen koko maassa.

Kääntäjäkoulutuksen aloittaminen Vaasassa ei hallituksen ilmoituksen mukaan lisää humanistisen alan koulutusta maassamme, koska alan opiskelijoiden kokonaismäärä on tarkoitus supistaa Helsingissä. Kouvolan kieli-instituutti, jossa tähän asti ruotsin kielen kääntäjäkoulutusta on yksinomaan annettu, on tarkoitus liittää hallinnollisesti Helsingin yliopistoon. Sivistysvaliokunnan mielestä tulee Kouvolassa nyt

sijaitsevat kääntäjäkoulutuksen aloituspaikat vastaisuudessaakin säilyttää.

Vakiintuneen käytännön mukaan korkeakouluista käytetään Suomessa kolmea nimityyppiä. Yliopistoksi kutsutaan korkeakoulua, joka toimii usealla koulutusalueella ja jonka alihallinto on järjestetty tiedekunniksi. Näitä ovat Helsingin, Jyväskylän, Tampereen, Oulun ja Turun yliopistot sekä Åbo Akademi. Käsitteellä korkeakoulu tarkoitetaan lähinnä korkeakoulua, joka toimii vähintään kahdella koulutusalueella ja jossa ei ole tiedekuntahallintoa. Tällaisia ovat Joensuun, Kuopion ja Lapin korkeakoulut. Kolmannen ryhmän muodostavat yhdellä koulutusalueella toimivat korkeakoulut, joita yleisessä kielikäytössä kutsutaan erikoiskorkeakouluiksi. Niiden nimessä korkeakoulun käsitteeseen liittyy aina asianomaista erikoisalaa osoittava määrite. Tällaisia ovat kauppakorkeakoulujen lisäksi teknilliset korkeakoulut, eläinlääketieteellinen korkeakoulu, taideteollinen korkeakoulu, teatterikorkeakoulu, Sibelius-akatemia ja svenska social- och kommunalhögskolan. Sivisvaliokunta pitää soveliaana, että laajennet-

taessa hallituksen esityksen mukaisesti Vaasan kauppakorkeakoulun toimialaa siten, että korkeakoulussa voi suorittaa kauppatieteellisen tutkinnon lisäksi myös filosofian kandidaatin, lisensiaatin ja tohtorin tutkintoja, tulisi, korkeakoululainsäädännössä vakiintunut käsitteiden käyttö huomioon ottaen, muuttaa korkeakoulun nimi Vaasan korkeakouluksi. Valiokunta ehdottaa tätä tarkoittavaa muutosta lain 1 §:ään sekä lain nimikkeen muuttamista vastaamaan korkeakoulun uutta nimeä.

Koska valiokunta ehdottaa alussa mainituissa toivomusaloitteissa n:ot 881 ja 882 (1979 vp.) sekä n:o 449 tarkoitettua lainsäädännön muutosten toteuttamista hallituksen esityksen pohjalta, olisi mainitut aloitteet tässä yhteydessä hylättävä.

Edellä olevaan viitaten valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

Vaasan kauppakorkeakoulusta annetun lain (poist.) muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan Vaasan kauppakorkeakoulusta 14 päivänä tammikuuta 1977 annetun lain (63/77) *nimike ja 1 §* näin kuuluviksi:

Laki

Vaasan korkeakoulusta.

1 §.

Vaasan (poist.)korkeakoulun tehtävänä on edistää ja harjoittaa vapaata talous- ja kauppatieteellistä sekä kielitieteellistä tutkimusta, antaa siihen perustuvaa ylintä opetusta sekä muullakin tavoin palvella yhteiskuntaa.

Voimaantulosäännös.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Lisäksi valiokunta ehdottaa,

että toivomusaloitteet n:ot 881 ja 882 (molemmat 1979 vp.) sekä 449 hylättäisiin.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1980.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Ekorre, varapuheenjohtaja Karhuvaara, jäsenet Aaltonen, Ala-Kapee, Astala, Holvitie, Lahti-Nuuttila,

Louvo, Norrback, Pekkarinen, Salo, Saukkonen, Toiviainen, Ursin ja Väänänen sekä varajäsen Mikkola.

Vastalauseita.

I

Koska Vaasan kauppakorkeakoulun taholtaan ei ole esitetty korkeakoulun nimen muutosta, ei valiokunnan tulisi nimenmuutoksen kautta ottaa tässä yhteydessä kantaa korkeasteen opetuksen yleiseen laajentamiseen Vaasassa, vaan sen tulisi tapahtua korkeakoulujen kehittämissuunnitelman mukaisesti opetusministeriön esityksestä.

Edellä esitetyn perusteella ehdotan kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen muuttamattomana.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1980.

Martti Ursin

II

Maamme korkeakoululaitoksessa vallitsee jatkuva resurssipula opetuksessa ja etenkin tutkimuksessa. Korkeakoulujen kehittämislain alkuperäisistä tavoitteista on jääty pahasti jälkeen. Jokaista vähäistäkin resurssilisäystä on siksi tervehdittävä tyydytyksellä. On täysin paikallaan, että Vaasan kauppakorkeakoulu saa lisäresursseja ja laajenee.

Valiokunnan enemmistön ottamaa kantaa, että Vaasan kauppakorkeakoulun nimi tässä vaiheessa muutettaisiin Vaasan korkeakouluksi, on pidettävä harkitsemattomana. Korkeakoulun toiminnassa tapahtuu lähinnä tutkinnonuudistuksen aiheuttama vähäinen muutos, ja se säilyy profiililtaan selvästi kauppakorkeakouluna. Tästä asiasta on käyty varsin laajaa keskustelua

korkeakoulun sisällä, ja korkeakouluyhteisö on itse ottanut kannan, että nimi säilytetään ennallaan.

Valtakunnallisen korkeakoulupolitiikan kehittämisen kannalta — jossa yhä tärkeemmäksi tulee eri korkeakoulujen profiilin selkeyttäminen sekä työnjaon ja yhteistyön kehittäminen — ja korkeakoulujen autonomiaa ajatellen en voi pitää valiokunnan enemmistön ottamaa kantaa motivoituna.

Edellä sanotun perusteella ehdotan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen muuttamattomana.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1980.

Seppo Toiviainen

III

Hallituksen esitys laiksi Vaasan kauppakorkeakoulusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta tähtää kauppakorkeakoulun toiminnan laajentamiseen soveltavan kielitieteen alueelle tekemällä mahdolliseksi filosofian kandidaatin tutkinon suorittaminen. Tarkoituksena on kouluttaa kielenkääntäjiä, jotka kääntävät kotimaisesta kielestä toiseen. Hallituksen esityksen mukaan kauppakorkeakoulu muuttuisi kauppakorkeakoulualaa laaja-alaisemmaksi korkeakouluksi.

Esitystä on asiantuntijalausunnoissa perusteltu mm. sillä, että lainmuutoksen kautta olisi mahdollista tavallaan käynnistää uudelleen aiemmin kauppatieteellisten tutkintojen piiriin kuulunut kirjeenvaihtajalinja, jonka asetus kauppatieteellisistä tutkinnoista lakkautti. Kuitenkin tosiasiasa esitetyn 1 §:n sanamuodon mukaan kauppakorkeakoulun tehtäväksi tulisi harjoittaa vapaata kielitieteellistä tutkimusta ja antaa siihen kuuluvaa ylintä, toisin sanoen tohtorin tutkintoon johtavaa opetusta. Näin ollen on selvästi kysymys muusta kuin aiemman opetusohjelman ottamisesta uudelleen käyttöön. Valiokunnan enemmistö on lisäksi valiokuntakäsittelyn aikana päättynyt esittämään kauppakorkeakoulun nimen muuttamista Vaasan korkeakouluksi, mikä paljastaa myös lakiesityksen perimmäiset tavoitteet. Lakiesitys avaa siten mielestämme huolestuttavalla tavalla mahdollisuudet korkeakoulun laajenemiseen ja muiden vastaavanlaisten hankkeiden käynnistämiseen, mikä ei ole sopusoinnussa olemassaolevien jo elinkelpoisten korkeakoulujen kehittämisen kanssa. Esitetty muutos on laajuudeltaan sitä luokkaa, että päätöksentekoa nyt esillä olevassa asiassa on tarkasteltava kiinteänä osana koko kielenkääntäjäkoulutusta ja koko korkeakoululaitoksen kokonaisvaltaista kehittämistä.

Suomessa tarvitaan korkeatasoisia kielenkääntäjiä, jotka kääntävät suomen kielestä ruotsiin ja päinvastoin. Kokemukset yhdeksän vuoden ajalta ovat kuitenkin osoittaneet, että näiden kääntäjien kokonaistarve pystytään tyydyttämään nykyisten opiskelijamäärien puitteissa. Suurin osa valmistuneista on sijoittunut erilaisiin sihteerin tai kirjeenvaihtajan tehtäviin. Koko toimintakauden ajan Kouvolan kieli-instituutin ruotsin osaston pyrkijämäärät ovat olleet yleensä vain 60—85 vuosittain huolimatta siitä, että kielenkääntäjäksi ruotsi pääkielenä voi opiskella ainoastaan Kouvolassa. Karsinta ei siis ole ollut liian tiukkaa, vaan pyrkijöiden

määrä on pysytellyt alhaalla. Koska ei ole oletettavissa, että pyrkijöiden määrä kasvaisi huomattavasti Vaasassa aloitettavan koulutuksen myötä, on mielestämme otettava huomioon se vaara, että koulutusta laajentamalla joudutaan ottamaan koulutukseen myös sellaista oppilasainesta, jolla ei ehkä ole edellytyksiä kehittyä korkeatasoisiksi kääntäjiksi. Me allekirjoittajat katsomme, että mikäli Vaasan kauppakorkeakoulussa pidetään tarpeellisenä lisätä koulutusta molempien kotimaisten kielten alalla näitten kielten välillä tapahtuvaan viestintään, tämä koulutus voisi tapahtua ekonomitutkinnon kieltenopetusta vahvistamalla. Näin saataisiin aikaan laaja-alainen koulutusohjelma, jonka suorittaneet sijoittuisivat työmarkkinoille huomattavasti joustavammin kuin kielenkääntäjän koulutuksen saaneet henkilöt, joiden työllisyystilanne jo tällä hetkellä on heikkenevässä.

Kielenkääntäjäkoulutuksen määrällisen lisäämisen asemasta koulutuksessa on mielestämme kiinnitettävä nykyistä suurempaa huomiota laadulliseen puoleen. Uuden koulutusyksikön perustaminen ei todennäköisesti olisi omiaan parantamaan koulutuksen tasoa. Laadullinen parantaminen liittämällä kieli-instituutit korkeakoulujen yhteyteen ja muuttamalla diplomikielenkääntäjän tutkinto 160 opintoviikon laajuisiksi korkea-asteen perustutkinnoksi on tarkoitus suorittaa syksyllä 1981. Tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että koulutuksen tason nostaminen joudutaan suorittamaan ilman kipeästi kaivattavia lisäresursseja. Jo kauan toimineet kieli-instituutit tarvitsevat välttämättä kunnan toimintaedellytykset, jotta ne voisivat antaa filosofian kandidaatin tutkintoon johtavaa opetusta. Tällaiseen tiede- ja tutkimuspohjaiseen opetukseen ei päästä nykyisin pelkin lehtorivoimin, vaan jo olemassa oleviin laitoksiin on ehdottomasti perustettava korkeampia virkoja sekä järjestettävä niissä jo toimiville lehtoreille tutkimusmahdollisuudet.

Kieli-instituutit itse katsovat, että niiden ehdoton vähimmäistarve on nykyisin pääkielenä opetettavaan kieleen 1 apulaisprofessorin virka kuhunkin laitokseen, eli yhteensä 12 apulaisprofessorin virkaa. Kokonaistarve on siten sama, joka hallituksen esityksessä mainitaan Vaasassa aloitettavan koulutuksen toteuttamiseksi neljän lähivuoden aikana. Me allekirjoittaneet katsomme, että mm. edellä mainituista opetuk-

sen laatuun ja opetusresursseihin liittyvistä syistä laajan kielenkääntäjäkoulutuksen kokonaisuudistuksen ollessa näin lähellä ei ole tarkoituksenmukaista päättää uuden kääntäjäkoulutusyksikön perustamisesta ilman, että sen asema koko koulutus kentässä otetaan huomioon.

Korkeakoulujen kehittämislainsäädäntöön vuosille 1967—86 on kytkeytynyt korkeakoulujen alueellinen laajentaminen huomattavasti yli eurooppalaisen keskitason: Suomessa on tällä hetkellä 18 kehittämislainsäädännön piiriin kuuluvaa korkeakoulua ja 4 muuta korkeakoulua. Tämä merkitsee yhtä vähintään tohtoreita tuottavaa yksikköä runsasta 250 000 asukasta kohden, kun Euroopan keskiarvo on yksi korkeakoulu yli miljoonaa asukasta kohden. Näiden lukujen valossa on mielestämme selvää, että koulutusyksikköjen alueellinen ja määrällinen lisääminen ja laajentaminen on Suomessa saavuttanut päätepisteensä. Nyt on keskityttävä perustettujen korkeakoulujen toimintaedellytysten ja niissä jo toteutettavien koulutusohjelmien laadulliseen kehittämiseen. Uuden koulutusohjelman perustaminen Vaasan kauppakorkeakouluun on mielestämme tämän tavoitteen vastainen, koska se merkitsisi niukkojen resurssien hajottamista entisestään.

Työmarkkinapoliittisia näkökohtia ei voida sivuuttaa arvioitaessa Vaasan kauppakorkeakouluun suunniteltavan kielenkääntäjäkoulutuksen tarkoituksenmukaisuutta. Opetusministeriö ei ole tuoreessa suunnitelmassaan korkeakoululaitoksen kehittämiseksi vuosina 1981—1986 esittänyt selvitystä humanistisen ja kauppatieteellisen koulutuksen saaneiden henkilöiden työsaantimahdollisuuksista. Se ei myöskään ole tehnyt työvoimatarve-ennusteiden edellyttämiä supistuksia aloituspaikkasuunnitelmiinsa, vaan perustelee ylimiotoitusta monin tavoin. Kielitieteellisen koulutuksen aloittaminen Vaasan kauppakorkeakoulussa lisäisi ruotsin kielen kääntäjäkoulutusta määrällisesti lähes kolminkertaiseksi. Aloituspaiikkojen vastaava supistaminen kieli-instituuteissa ei puolestaan niiden elinvoimaisen toiminnan kannalta ole mahdollista. Samalla humanistisen alan aloituspaikat lisää-

tyisivät työmarkkinoiden kokonaistarvetta vastaamattomalla tavalla.

Hallitus ei myöskään missään vaiheessa ole esittänyt eduskunnalle korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen olennaisesti liittyviä laskelmia opetusresurssien kasvattamisesta. Etenkin perinteisesti monitieteellisissä yliopistoissa on tässä suhteessa jääty huomattavasti jälkeen korkeakoulujen kehittämislain vaatimista tavoitteista. Eräillä tieteenaloilta I pääluokan alalla on opettaja/opiskelijasuhteet lähes 1/30, kun lainsäädännön vaatima tilanne olisi 1/12. Korkeakoululaitokselle myönnettyt niukat varat ovat lähes kokonaisuudessaan menneet uusien, perustamisvaiheessaan kustannuksia huomattavasti nielevien koulutusyksiköiden käynnistämiseen, ja samanaikaisesti korkeakoululaitoksen kehittämislainsäädännön toteuttamisaikataulua on jouduttu pidentämään peräti viidellä vuodelle. Me allekirjoittajat katsomme, että korkeakoulujen voimavarat on pikaisesti saatettava eduskunnan tahdon ja kehittämislain mukaiselle tasolle. Tämän tavoitteen saavuttaminen ei ole kehittämislain täytäntöönpano-aikana mahdollista, jos resurssit edelleen hajotetaan hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla. Myös tieteellisen tutkimuksen kansainvälisen tason ylläpitäminen vaatii määrärahojen lisäämistä olemassa olevissa koulutusyksiköissä ja varojen suuntaamista jatkokoulutukseen juuri niissä koulutusyksiköissä, joissa jo tällä hetkellä annetaan perustutkintotasoa korkeampaa opetusta. Näitä tavoitteita ja käytettävissä olevia voimavaroja silmällä pitäen kokonaan uuden opintosuunnan aloittaminen Vaasan kauppakorkeakoulussa ei ole tarkoituksenmukaista.

Edellä mainituista syistä ylimmän kielitieteellisen opetuksen käynnistäminen Vaasan kauppakorkeakoulussa ja siihen liittyvä korkeakoulun nimen muuttaminen ei ole maamme korkeakoululaitoksen kokonaisvaltaisen kehittämisen kannalta perusteltua, joten ehdotamme,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1980.

Sinikka Karhuvaara

Tapio Holvitie

Saara Mikkola

